

entrevista

Enraonem a casa seva. Darrere seu, llibres i DVD; darrere meu, un televisor, discos i un equip de música. A l'abast de la seva mà, llibres apilonats; davant la finestra, un ordinador. La seva biblioteca, envejable, és a una altra planta. Durant la conversa té a les mans un bolígraf que l'ajuda a controlar els gestos. En parlar de política, està molt concentrat, assegut al sofà, amb l'esquena ben recolzada, una cama sobre l'altra. En els altres temes, la passió, sempre ben racionalitzada, es manifesta amb més gestos, avançant el cos, menys encarcarat. El seu relat és cohesionat, coherent, minuciós.

Joan Solana

les realitats i els desitjos

XAVI XARGAY > TEXT

ANNA FERRER I MARTÍNEZ > FOTOS

«Si ets alcalde d'una ciutat on s'enfonsa una barca i hi moren vint-i-una persones, i alguns dels papers han passat per davant teu, ho acabes sentint com un immens fracàs»

El pas a la política local és la culminació lògica d'un continu comprometre's en activitats locals: escolà, monitor de colònies, jugador de bàsquet, entrenador de futbol, teatre...

—Corresponsal, en català, de Ràdio Popular de Figueres a Banyoles... Era pels volts de 1969.

—Va arribar al socialisme...?

—Des de Cristians pel Socialisme.

—Era una manera estranya?

—En aquell moment, no. Érem cristians de base, compromesos. No hi havia ideologia de partit, i sí, en canvi, una consciència social molt pròxima a la figura de Joan XXIII. D'aquí, com de l'Acadèmia, en rebo la necessitat d'un compromís social, de ficar-se en les iniciatives ciutadanes.

—Va ser fàcil l'encaix al PSC?

—No gaire. No sé si va ser una qüestió personal o més general. N'hi havia que opinaven que no passava el sedàs de l'avaluació política.

—Va aconseguir ser alcalde de Banyoles per la Plataforma Progressista de les Comarques Gironines. Sota les sigles del PSC ho hauria aconseguit?

—No, no. En una reunió, l'any 1985, en Pere Plantés, en Josep Riera, en Noni

Moner i jo vam analitzar molts temes, i vam coincidir en dos, sobretot: Banyoles perdia l'empenta que havia tingut al setanta i se'ns obria la possibilitat dels Jocs Olímpics. Vàrem tenir clar que no es podien guanyar unes eleccions en una ciutat on Convergència havia fet molt bé la feina de teixir una xarxa social fidel i on podia governar per molts anys. Arribem a la conclusió que hi ha d'haver un moviment per sobre dels partits, que reculli gent que lamentava la pèrdua del pols, d'altres que entenen l'oportunitat olímpica i gent que per ideologia, per moral, volia que hi hagués un govern progressista. Em vaig encarregar que el PSC ho assumís. Va ser molt honest el PSUC; moltes persones d'ERC s'hi incorporaren, però d'altres van sol·licitar el vot per CiU. Per tant, no, sota les sigles del PSC no s'haurien guanyat les eleccions.

—La Plataforma tenia un origen assembleari?

—Prefereixo «treball en equip», almenys del 1985 al 1990. El 1987, tot i guanyar, governarà Convergència, que pacta amb els populars, amb l'últim alcalde franquista. Però el nostre treball fa que membres de la Generalitat ens demanin que ens impliquem en el projecte olímpic, pactem la nostra entrada amb el director general d'Urbanisme. A

partir del 1989, a la Plataforma, es produeix un debat intern sobre qui havia de ser el proper cap de llista, amb la qual cosa els personalismes passen per davant del projecte. Vaig dir que no hi volia jugar, que això no tenia res a veure amb l'esperit fundacional i que no competiria per ser el cap de llista. Quan vàrem aconseguir l'alcaldia, el 1991, ja no va ser el mateix. Ens vàrem convertir en una mena de partit, sense el pedigrí que teníem quan érem un grup en què els membres no lluitaven pels càrrecs. De tota manera, fins als anys 1995-1999 la Plataforma va complir els objectius per als quals s'havia creat: culminar les Olimpíades i el després de les Olimpíades. Enteníem que la Plataforma tenia una data de caducitat, que eren vuit anys després d'haver aconseguit el govern... Però hi ha un factor extern —l'accident de la barca— que ho trenca tot.

—Si era un treball de conjunt de molta gent, no diré que se'ls enganyés però... Tot plegat no era matar un projecte des de bon començament?

—No, no. En política, cada vegada més —i és bo que sigui així— es tendeix a plantejar-se projectes a mitjan termini. La política hauria de derivar cap a projectes polítics de vuit o deu anys de govern. En la Plataforma necessitàvem vuit, deu anys, perquè la suma de persones de filiacions diverses assolís uns objectius compartits i ben definits.

—Què pensa que va fer bé com a alcalde i què malament?

—El millor, envoltar-me de gent més intel·ligent que jo: en Josep Alsina, en Carles Abellà, l'Anton Freixa, en Josep Compte, la Mireia Llorens, en Joan Pons... i gent des de fora, com en Noni Moner o en Josep Riera, i molts d'altres... Confiar en els treballadors més responsables de la Casa, incorporar un tresorer i una secretària eficients que tinguessin molt clar que un Ajuntament havia de servir els ciutadans. El programa olímpic era en un 90 % un programa encertat: la gran inversió de Banyoles va ser la variant, l'autovia de quatre vies a Girona; la recuperació ecològica de

Érem cristians de base, compromesos. No hi havia ideologia de partit, i sí, en canvi, una consciència social molt pròxima a la figura de Joan XXIII

l'estany; el Club, que se n'anava a terra: l'edifici patia aluminosi i l'entitat passava uns moments molt crítics; el Pavelló de la Draga; el carrer Mossèn Constans; el carrer de la Sardana, que no estaria obert; no tindríem el Teatre Municipal... Una part de la ciutat era molt crítica amb el programa olímpic i no ho vàrem tenir en compte; se'n va ressentir l'Olimpíada Cultural, que havia de fer quallar diverses disciplines artístiques a la ciutat, que encara ara no ho estan. Què vam fer malament? La urbanització de la plaça de les Rodes no va servir per donar la qualitat de vida que esperàvem a aquest espai. No vaig arribar a un acord amb els Catòlics i això va retardar l'Ateneu. El sud de la ciutat no ens va sortir com volíem. Potser va ser un error la manera d'enfocar el tema del negre disecat del Muesu Darder... El gran fracàs és l'accident de la barca. No hi havia responsabilitat per

part de l'Ajuntament, i continuo entristit pel procés judicial que va haver de patir injustament en Josep Alsina, i indignat per la irresponsabilitat del Ministeri de Foment. Però si ets alcalde d'una ciutat on s'enfonsa una barca i hi moren vint-i-una persones i alguns dels papers han passat per davant teu, ho acabes sentint com un immens fracàs.

—**I després es fa l'harakiri polític essent el delegat de Cultura a Girona més breu de la història, amb permís de Modest Prats.**

—El vaig guanyar. Vaig durar quatre mesos.

—**Per què?**

—Perquè no em donaven feina. Dit pel mateix personal: mai no s'havia vist un menyspreu tan gran per la Delegació a Girona en temes culturals. Quan la

consellera em va oferir el càrrec, li vaig dir que no perquè no tenia capacitat planificadora ni executiva. Però van insistir moltíssim. Vaig presentar el meu programa, me'l varen acceptar i em van prometre que Girona seria el laboratori experimental de la descentralització cultural. Vaig acceptar perquè crec en la descentralització de la política cultural. Va ser just al revés. No vaig notar cap consideració. Els feia un informe setmanal i no me'n van respondre ni un. Vaig començar a rebre trucades per anar a treballar a Presidència, al Gabinet d'Anàlisi i Prospectiva. De sobte, *El Punt* em pregunta què hi ha de cert en els rumors. Responc que a Cultura no hi faig res i que tinc d'altres propostes. L'oferta de Presidència era sincera, però volien, fonamentalment, salvar els mobles. Vaig decidir que podria fer més feina a l'Institut.

Fins als anys 1995-1999 la Plataforma va complir els objectius per als quals s'havia creat: culminar les Olimpíades

—I ara ha deixat el PSC.

—Sí. El desembre.

—Li deu res, el PSC?

—No, no, no. Hi vaig conèixer en Pasqual Maragall, vaig treballar amb ell i els seus equips. Una meravella absoluta. I amb molts altres companys, de Girona i de Barcelona, que van preocupar-se molt per Banyoles. Però l'aparell del PSC, a partir de la segona meitat dels noranta, és un lloc on no hi ha idees, hi ha consignes. Es marginen les discrepàncies, es margina la intel·ligència. I no ho dic per mi, sinó per gent molt més brillant.

—Al seu bloc proposa que, per a un futur millor, es necessita la solidaritat, l'excel·lència «i la definició de l'Estat que més ens convé, un Estat —sigui l'espanyol o el propi— amb una vocació inequívoca de federar-se amb altres Estats que comparteixen cultura, que assumeixen una història de confrontacions constants i, sobretot, que cultiven la voluntat de fer camí junts». Obre la porta a la independència de l'Estat català dins l'Europa de les nacions?

—Sí. No. L'Europa de les nacions era un terme teòric que ens havíem inventat per donar cos a Catalunya dins Europa. Sense estat no anem enlloc. I sense estat no vol pas dir necessàriament sense estat propi. Catalunya en té, d'estat. El que passa que l'estat ja no només ens ha fallat sinó que ens va en contra. La majoria de les decisions importants que prenen els governs centrals no ens permeten desenvolupar-nos segons les nostres possibilitats i necessitats. L'estat nacional és una eina inútil i ha anat molt en contra del que podria ser la gran esperança de futur que és la Unió Europea. La Unió Europea no pot construir-se com a suma d'estats nacionals, que sovint es defineixen per oposició als altres, i, per tant, és impossible construir una Unió diferent de l'actual. M'agradaria que sortís el Partit Socialdemòcrata Europeu de Catalunya, i el d'Espanya, i el de França, de tal manera que la unió dels

partits socialdemòcrates europeus pogués permetre pensar que, amb el temps i la sort i l'encert de governar uns quants països, es pogués constituir una Federació d'Estats. Europa no existeix com a ens, és un invent del Renaixement. Ara és una unió monetària i, en cert sentit, econòmica; no hi ha una unitat cultural. No podem pensar que farem els Estats Units d'Europa... però per alguna cosa hem de començar, i penso que seria un bon inici la constitució de partits socialdemòcrates europeus i que des de baix a dalt s'anés definint el projecte conjunt.

—També escriu: «Els ciutadans hem de tenir un marc ample —el més ample possible— de pensament, decisió i acció derivats de l'ètica i la moral, però també hem de defensar la política, entesa com a acció de prendre

acords des de la discrepància; d'escoltar atentament les minories, d'assumir les resolucions de la majoria i de fer possible el benestar dels ciutadans». No fa volar coloms?

—No. Quan formules una cosa així penses que hi ha hagut moments...

—Creure que l'ètica i la moral poden governar les actituds dels ciutadans...

—Sí. Si no pensés això, val més plegar, no? Hi ha tres nivells: el nivell de l'ètica, que és individual; el nivell de la moral, que és pactada; i un nivell polític, que per a mi és el més alt: s'hi concreten en lleis els pactes morals, i les lleis són respectades pels ciutadans. Aquests tres nivells per organitzar les col·lectivitats són fonamentals, i la política és el nivell més noble, per molt que avui dia el terme moral tingui més pes que el terme política. S'ha de reivindicar la política com

Catalunya en té, d'estat. El que passa és que l'estat ja no només ens ha fallat sinó que ens va en contra

a transformació en lleis respectables de coses que són pactades moralment entre individus que tenen les seves ètiques personals. En aquest context, quina és l'estructura ideal? Tenim dos problemes: la història d'Espanya i la història d'Europa. Si ara poguéssim començar podríem entendre que necessitem tres nivells de govern: el govern municipal no en el sentit dels ajuntaments sinó unes comunitats no menors de 50.000 habitants; ens de mitjana dimensió: Catalunya, Holanda, Dinamarca, Finlàndia, que són les dimensions ideals; i com a element superior, Europa. Europa ha de treballar en els temes macro, i entenc que la suma d'esforços individuals pot arribar fàcilment a comportar beneficis col·lectius si ens movem en unes dimensions com les d'una regió com Catalunya. Però, és clar, llavors toquem amb una Espanya nacional que no existeix ni és viable i amb una Europa que és la història de confrontacions de nacions-estat i de continuades mirades receloses dels uns als altres.

—**Diu: «Els individus de qualsevol espècie no viuen en la realitat, sinó en la “realitat biològica”, que és una construcció del cervell [...] Les crisis són reals, però per a una majoria —de la qual formen part els que tenen els instruments i/o l'obligació d'encarar-les i de resoldre-les— no són la seva “realitat biològica”. [...] la clau de la supervivència dels individus i de la pervivència de l'espècie és que la “realitat biològica” es correspongui suficientment a la realitat».** Parlant del seu pas per la política activa, vol dir que la seva realitat biològica no té problemes per encaixar amb la realitat?

—Home, sí. La primera part és la clau; la segona és una obvietat. Els polítics només seran bons si miren el món com el miren els ciutadans. El problema és que els partits han construït una casta política i, per tant, la seva realitat biològica no té res a veure amb la que vivim nosaltres. En aquest sentit jo sí que vaig intentar-ho durant el meu pas per la política: mai no vaig deixar l'Institut, mai no vaig deixar el teatre. Vaig conti-

nuar ancorat a la realitat. Evidentment que tenia percepcions errònies pel fet de formar part dels governants, però penso que mai no vaig deixar de tocar la realitat que tocava d'altra gent. I, per tant, penso que això és possible.

—**La seva realitat biològica no va coincidir mai amb la realitat política.**

—Ah, m'havies dit això? És una barbaritat el món de la política, perquè —i més ara— t'adones que quan estan parlant dels problemes i de les lleis no estan pensant en les dificultats de la gent, sinó que estan pensant en ells: a veure si aconseguixo guanyar l'adversari i, quan ho he aconseguit, el que faig és un gran aplaudiment després d'haver portat el país a la Guerra de l'Iraq, o després d'aprovar les mesures que portaran a la misèria els ciutadans. Però què esteu fent amb els aplaudiments? No és que jo m'hi trobi malament, sinó que penso que, o es canvia aquest món, o s'acaba la democràcia tal com l'entendem.

—**Com està la factoria de les arts?**

—En *stand-by*. I és una llàstima perquè era un projecte molt ambiciós i

molt barat que representava l'impuls de la continuació del que s'havia fet en anys anteriors. No sé si el govern municipal hi creu o no. Ara no em toca barallar-me ni reivindicar-me. Si volen seguir una altra via, que la segueixin, però cal anar amb compte perquè no es pot fer progressar un projecte per inèrcia. Cal posar-hi elements per tal que avanci. Ara podem estar contentíssims: el Cor de Teatre, Ergos Teatre, en David Marcé i una desena d'actors banyolins professionals... Però si no hi posem un altre estímul, podem viure una davallada.

—**La pregunta és una mica ampullosa: com veu el món cultural català?**

—Amb preocupació. Que jo sàpiga, s'han fet alguns llibres blancs, s'han fet molts seminaris, s'han organitzat moltes trobades... però no hi ha manera de trobar el camí que li convé a la cultura catalana. Tinc la impressió que estem escrivint un nou capítol del llibre *La pàtria dels catalans*, de Josep Fradera. Hi ha un parell o tres d'elements que em preocupen molt. El primer és que estem en un oligopoli cultural, i els

L'aparell del PSC, a partir de la segona meitat dels noranta, és un lloc on no hi ha idees, hi ha consignes

oligopolis per definició són negatius. Quin és el primer objectiu de les empreses? Guanyar la competència. La millor competència d'una empresa és la que no existeix. La indústria cultural d'aquest país ha estat bel·ligerant contra possibles competències, i així s'ha constituït l'oligopoli. En aquest marc, els ciutadans no són convocats a crear, sinó a ser clients, i les ciutats no són vistes com a àmbits de creació, sinó com a franquícies.

Per altra banda, TV3 ja no és el que era. Es repeteix, està perdent qualitat dia rere dia i aporta relativament poc. I no ens adonem que el lideratge de TV3 vol dir un màxim del 20 % de l'audiència i que, si se sumen TVE, Antena 3, Telecinco i Cuatro, superen quasi sempre el 60 %. Però la cosa encara és més greu. No recordo qui va dir que el món de la cultura és molt catalanista, però està fascinat per treballar a Madrid i en el món audiovisual, que és on es mouen més diners. Es veu claríssim: les grans empreses catalanes de l'audiovisual creen els continguts de matriu conceptual espanyolista a Catalunya després d'haver nascut gràcies a TV3. No ho critico, ho descriu.

Un altre aspecte és que el fet que la llengua ho justifiqui tot fa que es facin coses en català molt dolentes, però com que són en català...

Un darrer comentari: Jesús Moncada mai no hauria vist *Mequinensa*, l'excel·lent espectacle de Xicu Masó al TNC. Aquestes coses aquí es fan quan l'artista ha mort. Segur que hi ha uns quants «Jesús Moncades» per Catalunya que no aconsegueixen publicar.

Hi ha alternatives i és urgent que tinguin la seva oportunitat.

—Escriure a Catalunya és plorar?

—Sí... Bé, és que no pots. Per fer aquestes coses has de ser «amic de»...

—Les seves darreres obres teatrals (*Ulls de bruixa*, *Temps mort*, *Axolots*) no són més pròpies dels plantejaments artístics dels anys setanta que del moment actual?

—No. No. No vull semblar pedant. Té a veure amb el que contestava abans. No

és possible escriure a Catalunya el que escriu Toni Kushner —*Àngels a Amèrica*, per exemple—, o l'alemany Falk Richter, o l'argentí Rafael Spregelburd o el canadenc Wajdi Mouawad... Són escriptors extraordinaris. Molt bons. Si volguessis fer el mateix aquí a Catalunya et dirien: «De què vas, fent aquestes coses tan complicades?». No sóc tan bo com ells, però vull teatre com aquest.

—Sovint ha creat i treballat textos per ser representats pels seus alumnes.

—O per gent jove.

—O per gent jove. Què busca amb aquestes obres?

—Forma part d'una convicció: hem de dedicar encara molt més de temps a implicar la gent jove en la música i en el teatre.

—Va començar donant classes a l'Acadèmia Abad Bonito. Era professor de matemàtiques.

—De *mates*, de literatura francesa i de filosofia. Tenia 18 anys.

—L'Acadèmia Abad Bonito és una mena de mite per a vostè i per a molts banyolins. Ens la reviu?

—Era una època d'una educació franquista, en castellà, esterilitzant. En canvi nosaltres rebíem ensenyaments d'una

qualitat immensa, sovint en català i amb un desig de regalar coneixement... Erundino Sanz, Josep Brugulat, Frederic Corominas... eren savis en matemàtiques o física, però també en humanitat. Ens van donar una educació catalana, democràtica, profunda en coneixement. A l'Acadèmia, si un nen servia i no podia pagar, era admès. Van trencar barreres socials, va ser un oasi democràtic. Banyoles s'entén per l'Acadèmia.

—La seva primera plaça com a professor amb oposicions va ser al Patronat Ribes. Va ser una experiència complementària a la de l'Acadèmia?

—Va ser una continuació lògica. Em vaig implicar molt a Girona en aquella vaga salvatge dels PNN del 1976. Enteníem que calia promoure una educació radicalment diferent i havíem de començar perquè les estructures fossin molt més participatives i perquè l'exigència dels professors fos una exigència de molta formació constant. Als estius anava a Rosa Sensat, on el 1978 ens van presentar el Patronat Ribes: un institut en un barri marginat, cogestió del centre amb participació dels pares i amb professors implicats en el treball en equip: allò era el que volia. El Patronat Ribes tenia defectes, però el projecte era engrescador. Doncs bé, l'Administració va apunyal·lar-lo per l'esquena.

Hem de dedicar encara molt més temps a implicar la gent jove en la música i en el teatre

—En queda res, d'aquells ideals, a les escoles actuals?

—En les escoles, no. En els professors, sí. El problema a les escoles és un problema d'estructura, no de professors, que tenen qualitat i idees. La LOGSE és segurament una de les coses pitjors que ha passat a l'educació en aquest país. Ho va tergiversar tot. Va fer una cosa imperdonable: per un costat va anorrear tota la feina magnífica que s'havia fet als instituts i, per l'altre, va imposar una pedagogia que ja estava en entredit als països que l'havien experimentat. Una bona manera de valorar un sistema educatiu és veient quin professorat hi té lloc i quin no. Gent com en Sanz o en Brugulat en serien apartats.

—Enviava informes al conseller d'Educació, l'Ernest Maragall. Li'n feien cas?

—Eren opinions. I no, no em van fer cas mai, de res. El PSC va ser continuista en una manera d'entendre l'educació que no es correspon ni amb la realitat ni amb el principi fonamental de l'educació, que no és res més que uns alumnes i uns professors puguin crear coneixement mitjançant l'estudi. El que hi ha és molta burocràcia i un desconeixement enorme del que passa a les aules.

—Es pot tornar a recuperar el nord?

—Recuperar, segurament no. Si de cas, s'ha de definir un altre nord. Seria erroni retornar als vuitanta, partir de trenta anys enrere. Ara cal fer una anàlisi de la realitat, sense prejudicis ideològics. Posaré un exemple extrem: si atenem a allò que es pot aplicar amb seny a la realitat, segurament arribaríem a la conclusió que alguns alumnes no haurien d'estar a les aules... En una conferència vaig dir que l'educació hauria de ser universal d'oferta i de demanda, però no de compliment. No podem tenir alumnes que no volen estar de cap manera en els centres. Parlo de Secundària. Perquè si hi han d'estar per força, la reacció té lògica: fan la vida impossible al professor i als companys. La pregunta és: en aquestes circumstàncies s'han de dedicar els esforços a arribar al final de l'hora de classe sense que hi hagi mals majors o s'han

de prendre les mesures que afavoreixin els que volen fer el que cal fer en una escola: aprendre i ensenyar?

—Parlant de política, parlava de solidaritat i d'excel·lència. També són necessaris a l'educació, però en les aules actuals com es poden conjugar?

—Per sort, l'ésser humà és molt complex. Troba motivacions en circumstàncies adverses. Els alumnes honestos continuen treballant malgrat saber que companys seus repetidors que han actuat amb irresponsabilitat i impunitat passen curs sense aprovar cap assignatura senzillament pel fet que la llei impedeix, de fet, repetir dues vegades un curs d'ESO. L'excel·lència ha de conjugar-se amb l'equitat, però de cap de les maneres l'equitat pot afectar l'excel·lència... perquè tampoc no és equitat... El lloc més equitatiu és el cementiri. Hi ha una cosa fonamental: en el moment en què es diu que el projecte que preval a les aules és el projecte individual dels alumnes ja l'has fotut, perquè hi ha qui té com a projecte individual no fer res. No, el projecte ha de ser col·lectiu.

—Si el projecte és col·lectiu, té cap sentit continuar explicant humanitats en el món en què ens trobem?

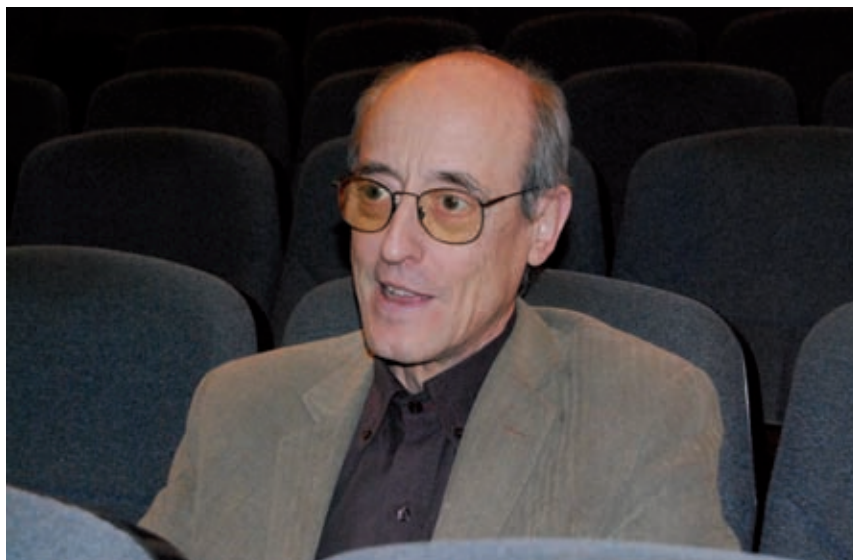
—És la raó. La innovació només pot ser innovació des del coneixement. Si no,

és banalitat o impostura. Encara que siguem resistents, hem de continuar ensenyant humanitats perquè potser algun dia algú ens farà cas. No ens hem de fixar en les majories. Si m'hi fixés potser ja m'hauria retirat. Fixem-nos en les minories, fixem-nos en quanta gent va sortir de l'Acadèmia amb capacitat de lideratge social, d'emprenedors. Aquest és l'èxit. L'instrument, no l'hem sabut crear, però la força de les persones ens ha de fer creure que ara hi ha molta més gent preparada. Per tant, hem de continuar apostant no només per les humanitats, pel coneixement.

—Per què no es jubila?

—Hi ha una raó ètica i moral: no era partidari de la jubilació anticipada, en el camp de l'ensenyament: quan en saps més és quan més gran ets. No pot ser que l'Àngel Ripoll o en Joan López continuïn llegint i pensant a casa seva i no puguem rebre res de la seva saviesa. Això de la jubilació als 60 hauria de ser només per problemes de salut. I l'altra raó és que m'ho passo molt bé en les classes... Algú ha de renunciar a una cosa amb la qual s'ho passa bé? Potser hi ha gent que no ho pot entendre, però és un plaer quan pots donar una bona classe, quan reps alguna cosa dels alumnes...

Xavi Xargay i Oliva és professor.

La indústria cultural d'aquest país ha estat bel·ligerant contra possibles competències, i així s'ha constituït l'oligopoli